

אף הַרומת מעשר נפלת באומד ובמחשבה, ומוסיפה הגמרא
ומבארת, וסבר רבי יוסי ברבי יהודה שכין שמעשר דגן, קרייה
רְחֵמָא תְרוּמָה – הוזכר בתורה בלשון 'תרומה', דְּכֵתִיב לגבי מעשר
ראשון (במדבר יח כד) 'כִּי אַתְּ מַעְשֵׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהוָה
תְּרוּמָה נְתִיבָה לְלוּיִם לַנֶּחֱלָה' וגו', ואם כן, גם מעשר דגן דינו כתרומה
וניטל באומד ובמחשבה. וְאִיתְקַשׁ – והוקש מעשר בהמה למעשר
דָּגָן, כמבואר לעיל (נג). שמשון הפסוק (דברים יב ו) וְהֵבֵאתֶם שָׁמָּה
עֲלֵיתֶם וְזָבַחְתֶּם וְאַתְּ מַעְשְׂרֵיכֶם וגו', משמע שבשני מעשרות
הכתוב מדבר, אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן, ויש ללמוד, מה
מעשר דָּגָן נִיטָל בְּאוּמָד וּבְמַחְשָׁבָה, שהרי קראה התורה את שמו
'תרומה', אף מעשר בהמה שהוקש למעשר דגן נִיטָל בְּאוּמָד
וּבְמַחְשָׁבָה, ולכן אפילו אם יש לפניו עשרה ונטל אחד בלא שמנאם
בפיו אלא רק מנה במחשבתו, הרי זה מעשר.

הגמרא דנה האם מעשר בהמה חל מאליו, אף ללא הפרשה
במחשבה: אָמַר רַבָּא, עֲשִׂירֵי מַאֲלֵיו הוּא קְדוּשׁ – אם יצאו תשע
בהמות מהדיר ונמנה אותם זו אחר זו, חלה על העשירי קדושת מעשר
אף על פי שעדיין לא יצא מהדיר ולא נמא.

שואלת הגמרא: מָנָא לִיָּה לְרַבָּא הָא – מנין לרבא דין זה. אִילְיָמָא
מְהָא דְתִנְיָא – אם תאמר שלמד כן ממה ששנינו בתורת כהנים
(בחוקותי פרק יג). אִין לִי ללמוד שחלה קדושה על העשירי, אִלְיָא
באופן שְׁקָרָא שְׁמוֹ 'עשירי', אבל אם לא קרא שְׁמוֹ 'עשירי', מָנָן
שחלה עליו קדושת מעשר. מבארת הברייתא: תַּלְמוּד לִזְמַר (ויקרא
כו לב). 'עֲשִׂירֵי יְהִיֶּה קְדוֹשׁ', מִכָּל מְקוֹם – בכל אופן שהוא, ואף אם
לא קרא עליו שם, הרי שהוא קדוש מאליו. דוחה הגמרא: אִין
להוכיח מברייתא זו כדברי רבא שהעשירי קדוש מאליו, שהרי יש
לדחות, וְדִלְמָא – ושמן יש לבאר, שכוונת הברייתא היא, 'עשירי'
הוא דְלָא קְרִייה – אמנם לא קרא עליו שם 'עשירי', אבל מכל מקום
'קִדְשׁ' קְרִייה – אמר עליו שיהיה קדוש למעשר, ורק באופן זה חלה
עליו קדושת מעשר, אבל אין ראייה שחלה עליו קדושה אף אם לא
אמר כלום.

הגמרא מציעה מקור אחר לחידושו של רבא: אִלְיָא יתכן שרבא למד
שהעשירי קדוש מאליו, מְהָא דְתִנְיָא – ממה ששנינו בברייתא זו,
קְרָא לְתַשְׁעֵי עֲשִׂירֵי, ואחר כך יצא העשירי וְלֹא דִבֵּר, הדין הוא
שיהיה הַתַּשְׁעֵי נֶאֱכָל בְּמוֹמוֹ – כאשר יפול בו מום, כי חל עליו שם
עשירי בטעות, וְהַעֲשִׂירֵי יהיה מעשר, שהרי הוא העשירי האמיתי,
ומוכח מהברייתא שהעשירי נדיה קדוש מאליו אף ללא קריאת שם
כלל. דוחה הגמרא: אִין להוכיח מברייתא זו כדברי רבא, וְדִלְמָא
שְׂאֵנֵי הָתֵם – משום שאפשר שהמקרה שהובא בברייתא שונה

מהמקרה שהוזכר רבא, שהרי יתכן שבברייתא מדובר באופן
דְּאִתְּרָא לִיָּה עֲשִׂירֵי – שלבסוף יצא גם העשירי מפתח הדיר ובוה
התברר שהוא העשירי, ורק באופן זה חל עליו שם מעשר בהמה, אִין
נְמִי, אפשר להעמיד שהברייתא עוסקת באופן דְּאִתְּרָא עֲשִׂירֵיהּ –
שהצביע על הטלה העשירי כשיצא, ומשום כך חל עליו שם מעשר,
אבל באופן שבו דן רבא, יתכן שלא תחול עליו קדושת מעשר בהמה.
הגמרא מציעה מקור נוסף לחידושו של רבא: אִלְיָא צריך לומר,
שרבא למד שהעשירי קדוש מאליו מְהָא דְתִנְיָא – ממה ששנינו
בברייתא, קְרָא לְתַשְׁעֵי עֲשִׂירֵי וְמוֹת עֲשִׂירֵי בְּדִיר, הַתַּשְׁעֵי נֶאֱכָל
בְּמוֹמוֹ, כי חל עליו שם עשירי בטעות, וְכֹלָם – וכל השמונה שיצאו
ראשונים, שְׂמוֹנִין ממעשר בהמה. ומבארת הגמרא: מֵאִי מַעְמָא –
ומה הטעם לכך שפִּזְרוֹם, והרי לא הספיק להפריש עליהם
את העשירי. לֹא – האם אין זה מְשוּם דְּקָדְשׁ לִיָּה עֲשִׂירֵי – שחלה
קדושת מעשר בהמה על העשירי, אף שהוא נשאר בדיר וממילא
נפטרו האחרים שהרי הופרש מהם מעשר כדן, הרי שמנכח מדברי
הברייתא שקדושת מעשר חלה מאליו. דוחה הגמרא: וְדִלְמָא הטעם
שכל התשעה שיצאו פטורים הוא, דְּאִתְּרָא בְּמִנְיַן הָרִאשִׁי – שבעת
שנמנו היו ראויים להפטר בעשירי שיפורש למעשר בהמה, ולפיכך
אף שלבסוף לא הופרש העשירי, כולם נפטרו. ומצינו מקור לפטור
מטעם זה, דְּהָאֵמַר רַבָּא (ב"מ ו), מָנָן הָרִאשִׁי לְהַתְעֵשֶׂר, פִּזְרוֹת אַתְּ
מי שנמנה כראוי מלמנותו שוב, אף אם לבסוף לא הפרישו עליו
מעשר, ואם כן, רבא לפי דרכו אינו יכול להוכיח מברייתא זו
שהעשירי קדוש מאליו.

מסיקה הגמרא: אִלְיָא בהכרח יש לומר, שרבא למד שהעשירי קדוש
מאליו, מְהָא דְתִנְיָא בברייתא זו, קְרָא לְתַשְׁעֵי עֲשִׂירֵי וְנִשְׁתַּיֵּד
הַעֲשִׂירֵי בְּדִיר, הַתַּשְׁעֵי נֶאֱכָל בְּמוֹמוֹ כיון שחל עליו שם 'עשירי'
בטעות, וְהַעֲשִׂירֵי קדוש בקדושת מעשר, הרי שמבואר בברייתא
כדברי רבא, שהעשירי קדוש מאליו אף אם לא יצא ולא קרא לו שם
כלל.

כיון שהובאה ברייתא זו בדן קרא לתשיעי 'עשירי', מקשה עליה
הגמרא סתירה מברייתא אחרת. מקשה הגמרא: אִין ניתן לומר שאם
קרא לתשיעי 'עשירי' יש לאוכלו רק אם נפל בו מום, וְהַתַּשְׁעֵי
בברייתא אחרת, שאף אם קרא לתשיעי 'עשירי', הרי הַתַּשְׁעֵי
כבהמת חולין, ויכול לשחטו ולאכלו מיד, ואינו צריך להמתין שיפול
בו מום. מתרצת הגמרא: תִּנְיָ תַנָּא קְמוּיָה דְרַב שִׁשְׁת – שנה אחד
מלומדי הברייתות לפני רב ששת, הָא מָנִי – כדעת מי נשנית ברייתא
זו, הלא כדעת רבי שמעון בן יהודה היא שנויה. דְתִנְיָא בברייתא,
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אָמַר מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן,

המשך ביאור למו' בכורות ליום שישי עמ' א

קְדוּשׁ – לדעת רב מארי שהעשירי לפי מניינו של המונה הוא
הקדוש, הרי מי שיצא עֲשִׂירֵי, חֵד קְרִי לִיָּה – המונה קרא לו 'אחד',
ולמה הוא קדוש. מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּא, אף לרב מארי, קדושת
מעשר חלה על היוצא עשירי שקרא לו המונה 'אחד', הוּאֵיל וְאִיתִיהּ
בְּמִנְיַת פְּרָקָא דְקָרוּ לְעֶשְׂרָה חֵד – כיון שבמנין שבלשון פרסי,
'עשר' נקרא 'אחד', נמצא שבקריאת המונה לטלה שיצא עשירי
'אחד', הרי שקרא לו 'עשירי' בלשון פרסית.

המניינים חשובים, שני הטלאים ששייך בהם שם 'עשירי' קדושים.
מקשה הגמרא: תָּא שְׁמַע ראייה שלמנין בהמות הוא קדוש, ממה
ששנינו בברייתא, מְנָאן לְמַפְרַע – מנה את היוצא ראשון 'עשר' ואת
היוצא אחריו 'תשע' ואת היוצא אחריו 'שמונה' וכו', עֲשִׂירֵי שְׂבַמְנִין
(ו-היוצא אחרון) הוא קְדוּשׁ. ובשְׁלָמָא לְמָאן דְאָמַר לְמָנִין בְּהַמּוֹת
הוא קְדוּשׁ, שְׁפִיר – מובן מה שמתקדש זה שקרא לו בסוף 'אחד',
שהרי הוא יצא עשירי מהדיר. אִלְיָא לְמָאן דְאָמַר לְמָנִין שְׁלוֹ הוא

עליהם את העשירי למעשר.
מבררת הגמרא: **מָנָא לִיה לְרַבָּא הָא** – מנין למד רבא דין זה,
אֵילִמָּא מְהָא דְתַנְן – אם נאמר שלמד כן ממה ששנינו במשנתנו,
קִפְּזִין אַחַד מִן הַטְּלָאִים הַמְּנַיִין לְתוֹכָן – לתוך אלו שבדיר שעדיין
לא נמנו, ואינו מכיר את הטלה המנוי בין הטלאים שבדיר, **בּוֹלָן**
פְּטוּרִין, בין אלו שנמנו ובין אלו שעדיין לא נמנו, ולכאורה יש לבאר,
מְנַיִין גּוֹפִייהוּ דְאִיפְטָרוּ – מה שהמנויים בעצמם נפטרו, שמחמת כן
נפטרים אף אלו שלא נמנו, **לְאוּ** – האם אין זה משום שנמנו **בְּמַנְיָן**
הֶרְאִי להתעשר בסופו, ולכן אף שלא הגיע במניינו לפערה, כיון
שמנאם כראוי נפטרו בכך, וכדברי רבא ש'מנין הראוי פוטר'. הרי יש
לדחות ולומר, **וְדִלְמָא דְעֵשֶׂר עֵילוּייהוּ** – שמא המשנה עוסקת
במנויים שכבר עישר עליהם, ולכן הם פטורים מלחזור ולעשרם, אבל
אם לא עישר עליהם הם אינם פטורים על ידי מניינם אף שהיה זה
'מנין הראוי'.
מבאר הגמרא: אכן רבא למד את דינו ממשנתנו, **וְהִיא** – ביאור זה
שהוא לצורך דחיית הראיה, שהמשנה עוסקת במנויים שעישר
עליהם, **לֹא מְצִית אֲמַרְתָּ** – איך יכול לומר כן, **דְּהָא תְּנִי בְּסִפָּא**,
שאם קפץ אחד **מִן הַמְּעוֹשְׂרִין לְתוֹכָן** כולם ירעו עד שיתאבדו,
ומלשון 'מן המעושרין', משמע שכבר עישרו עליהם, וכיון שהסיפא
עוסקת באלו שעישרו עליהם, בהכרח שהרישא עוסקת באלו שלא
התעשרו, ומכל מקום הם פטורים, ומוכח כדברי רבא שמנין הראוי
פוטר.
דוחה הגמרא: **וְדִלְמָא יֵשׁ לוֹמַר, מָא' מִן הַמְּעוֹשְׂרִין'** ששנינו בסיפא,
מְעֵשֶׂר דְּוִקָּא – רק כשקפץ אחד מאלו שנמנו עשירי הופרשו
למעשר, אבל ברישא ניתן לפרש שמדובר במנויים שעישר עליהם,
ולכן הם פטורים מלמנותם שוב. ומוכיחה הגמרא כביאור זה: **דִּיקָּא**
נְמִי מְלִשׁוֹן הַמְּשֵׁנָה שֶׁכֵּן הוּא הַבִּיאור בְּסִפָּא, **דְּקָתְנִי בְּסוּף הַמְּשֵׁנָה**,
'כולם ירעו עד שיתאבדו', ואם מדובר בטלאים שכבר עישרו עליהם,
למה כולם ירעו עד שיתאבדו, והרי נמנו כדין והותרו באכילה, אלא
ודאי מדובר בטלאים שנמנו כעשירי הופרשו למעשר, ואם כן,
אפשר לומר שהרישא עוסקת רק במנויים שעישר עליהם, אבל אם
לא עישר עליהם הם אינם נפטרים במה שנמנו, ואין הוכחה מהמשנה
לדברי רבא.
מביאה הגמרא מקור אחר לדברי רבא: **אֵלָּא אֲמַר רַבָּא**, דין זה שמנין
הראוי פוטר ממעשר בהמה, נלמד מ**דְּאֲמַר קְרָא** לגבי מעשר בהמה
(ויקרא כו לב), 'כל אשר יעבור תחת השֶׁבֶט', ומשמעות לשון הפסוק
הוא, שחיוב מעשר בהמה הוא על מי שצריך לעבור ולהימנות תחת
השבט, ולא על מי ש**שָׁכַב עִבְרָ וּנְמָנָה**. ומבאר רבא את המיעוט: **מָא'**
'שָׁכַב עִבְרָ' – אלו בהמות הם בכלל 'שכבר עבר' למנין שמחמת כן
הם פטורים מלהימנות שוב, **מָא' כּוּונָה הַפְּסוּק לַמְּנוּיִם דְּעֵשֶׂר**
עֵילוּייהוּ (=עליהם), **צְרִיכָא לְמִמָּרָא** – וכי צריך להשמיענו שאינו
צריך לשוב ולעשר עליהם. **אֵלָּא לְאוּ** – אלא ודאי הפסוק בא למעט
את אלו **דְּאִיפְטָרוּ לְהוּ בְּמַנְיָן הֶרְאִי** – שרק נמנו כראוי, ומחמת מנין
זה נפטרו מלחזור ולמנותם. מסיקה הגמרא: **שְׁמַע מִיָּנָה** – אכן יש
להוכיח כן.
הגמרא מוכיחה כדברי רבא מברייתא: **תְּנִיא בְּרִיתָא פּוֹרְתִיה דְּרַבָּא**
– כדברי רבא שמנין הראוי פוטר ממעשר בהמה, **הוּי לֹא עֵשֶׂרָה**
טְלָאִים וְהַכְּנִיֵן לְדִיר, וּמְנָה הַמְּשָׁה, וּמֵת אַחַד מֵהֶם (=מן העשרה),
יש חילוקי דינים בזה, **אִם מִן הַמְּנַיִים הוּא הַטְּלָה שְׂמֵת, מוֹנָה אֵת**
הַנּוֹתָרִים וּמְשָׁלִים עֲלֵיהֶם – על החמשה הראשונים, עד שיהיה מנינם
עשרה, והעשירי מפרישו למעשר על כולם, **וְאִם מֵהַטְּלָאִים שְׂאִינָן**
מְנַיִים הוּא הַטְּלָה שְׂמֵת, וְשׁוּב לֹא נִיתָן לְהַשְׁלִים אֵת הַמְּנִין לַעֲשֶׂרָה
טְלָאִים הַטְּלָאִים הַמְּנַיִים פְּטוּרִין מִלְּמִנּוּתָם שׁוּב, וְאִילוּ אֲרַבְעָה
הַטְּלָאִים שְׂאִינָן מְנַיִים, מְצַטְרְפִין לְגוֹרָן אַחַר לְהַתְּעֵשֶׂר עִם הַבְּהֵמוֹת
שׁוּלְדוּ לֹא עַד זְמַן הַגּוֹרָן הַבֵּא, כִּיּוֹן שֶׁכֵּבֵר הוּי בְּעַדֵּר שֶׁל עֲשֶׂרָה
וְהַתְּחִיבּוּ בְּמַעֲשֵׂר. וְהִינּוּ כְּדִבְרֵי רַבָּא, שֶׁהַנְּמִינִים בּוֹמֵן שְׁהוּי בְּדִיר כְּדִי
לְהַשְׁלִים לְעֲשֶׂרָה מְנַיִינִם פּוֹטֵרִם אִף אִם לְבִסּוּף לֹא הוֹפֵרֵשׁ עֲלֵיהֶם,
וְאִילוּ אֵלּוּ שְׁעִדִּין לֹא נְמָנוּ אוּ שְׁבַעֲתַּת מְנַיִינִם לֹא הִיָּה נִיתָן לְהַשְׁלִים
אֵת מְנַיִינֵם לְעֲשֶׂרָה, לֹא נִפְטְרוּ וְצָרִיךְ לְחֹזֵר וּלְמִנּוּתָם.

כשם שהאחד עשר אינו קדוש אלא אם כן נעקר מהעשירי שם
'עשירי', והיינו באופן שקרא לו 'תשיעי', **אִף הַתְּשִׁיעִי שְׁנִקְרָא בְּטַעוֹת**
'עשירי' אִינוּ קְדוֹשׁ, אֵלָּא אִם כֵּן נִעְקַר שֵׁם עֲשִׂירֵי הִימְנוּ
(=מהעשירין), והיינו באופן שקרא לו 'תשיעי'.
ומוכיח רבי שמעון בן יהודה כדבריו: **וְהָיָה נִתְּנָן** – ויש ללמוד דין זה
מקל וחומר, **וְהָיָה הַיּוֹצֵא אַחַד עֵשֶׂר שְׂהוּא חִמּוּר כֹּל כֵּךְ שְׂאֵם הוּא**
נִמְנָה כִּעֲשִׂירִי, הוּא עוֹשֶׂה קְדוּשָׁה לִיקְרָב – חלה עליו קדושה
להקריבו לשלמים, ומכל מקום, הוא **אִינוּ קְדוֹשׁ, אֵלָּא אִם כֵּן נִעְקַר**
שֵׁם עֲשִׂירֵי הִימְנוּ – מן העשירי שיצא לפניו, כל שכן, שהיוצא
תְּשִׁיעִי וְנִקְרָא בְּטַעוֹת 'עשירי', שהוא קל יותר, שְׁהָרִי אִין הוּא עוֹשֶׂה
קְדוּשָׁה לִיקְרָב, אֵלָּא דִינוּ כִּעֲשִׂירִי רק לענין זה שלא יאכלנו כחולין
עד שיפול בו מום, **אִינוּ דִין** – וכי לא נלמד בקל וחומר, **שְׂאֵם נִעְקַר**
שֵׁם עֲשִׂירֵי הִימְנוּ, אִין – אכן תחול עליו קדושת 'עשירי', **וְאִי לֹא**
נִעְקַר מִהָעֲשִׂירֵי שֵׁם 'עשירי', לֹא תִחַל קְדוּשָׁה עַל הַתְּשִׁיעִי.
הרי שרבי שמעון בן יהודה טובר, שאף אם קרא לתשיעי 'עשירי',
הוא אינו קדוש אלא אם יעקור מהעשירי את שמו, והוא התנא
ששנה את הברייתא לעיל (ע"א), שאם קרא לתשיעי 'עשירי',
העשירי נשאר בדיר, התשיעי דינו כבהמת חולין, שהרי כל זמן שלא
קרא שם אחר לעשירי האמיתי לא נעקר שמו, ואין טלה אחר יכול
להתקדש בשם 'עשירי'.
הגמרא מבארת את סברת חכמים. מבארת הגמרא: חכמים חולקים
על רבי שמעון בן יהודה וסוברים שתשיעי שקראו 'עשירי', חלה עליו
קדושה גם אם לא נעקר שם 'עשירי' מהעשירי, משום ש**הִיא הַנּוֹתָנָה**
– אותה הסברא שאמר רבי שמעון בן יהודה להוכיח שלא חלה
קדושת 'עשירי' על התשיעי אלא אם נעקר מהעשירי שם 'עשירי',
היא עצמה מועילה להכריע שלא כדבריו, שהרי מסתבר שדווקא
היוצא **אַחַד עֵשֶׂר, שְׁהוּא עוֹשֶׂה קְדוּשָׁה חִמּוּרָה לִיקְרָב** לשלמים, רק
אִי נִעְקַר שֵׁם עֲשִׂירֵי הִימְנוּ – מהעשירי, **אִין** – חלה על האחד עשר
קדושה חמורה זו, אולם **אִי לֹא נִעְקַר מִהָעֲשִׂירֵי שֵׁם 'עשירי' לֹא חלה**
עליו קדושה חמורה זו, אף אם חזר וקרא גם לאחד עשר 'עשירי'.
אבל היוצא **תְּשִׁיעִי** שקרא לו בטעות 'עשירי', כיון שאף אם חלה
עליו קדושה, אין קדושתו חמורה, **שְׁהָרִי הוּא אִינוּ עוֹשֶׂה קְדוּשָׁה**
לִיקְרָב בשלמים, אלא רק לענין זה שאסור לאכול כחולין בלא שיפול
בו מום, משום כך **אִף עַל גַּב דְּלֹא נִעְקַר שֵׁם עֲשִׂירֵי הִימְנוּ, חלה על**
התשיעי קדושה זו.
מוסיפה הגמרא טעם נוסף: **אִי נְמִי** – אופן נוסף בו ניתן לבאר את
החילוק בין קדושת התשיעי לקדושת האחד עשר שנקראו בטעות
'עשירי' ולא נעקר שם 'עשירי' מהעשירי האמיתי הוא, שהיוצא **אַחַד**
עֵשֶׂר, כִּיּוֹן דְּאִיפְרָךְ לִיה עֲשִׂירֵי – שכבר התברר מי הוא העשירי
האמיתי, שהרי אף אם לא קרא לו 'עשירי', מאליו נקבע שהוא
המעשר, **לְכִּן אִי נִעְקַר שֵׁם עֲשִׂירֵי הִימְנוּ** על ידי שמנה את העשירי
בטעות במספר אחר, **אִין** – חלה קדושה על היוצא אחד עשר, **וְאִי**
לֹא עַקֵּר מִהָעֲשִׂירֵי אֵת שְׁמוֹ, לֹא חל על האחד עשר שם 'עשירי',
שהרי לאחר שיש עשירי גמור אי אפשר שיהיה עשירי אחר אחריו.
אולם היוצא **תְּשִׁיעִי, דְּאִפְרָךְ לֹא אִיפְרָךְ לִיה עֲשִׂירֵי** – שעדיין לא
הוברר מי הוא העשירי האמיתי, **אִף עַל גַּב דְּלֹא נִעְקַר שֵׁם עֲשִׂירֵי**
הִימְנוּ אלא יקרא גם לו 'עשירי', הרי כבר חלה הקדושה על התשיעי,
ואין נעקרת קדושתו כשיקרא לעשירי 'עשירי'.
ומסיקה הגמרא: **תּוּ לֹא מִיָּד** – שוב אין מה להוסיף ולערער על
סברא זו, ובודאי כך מסתבר שתשיעי שקראו 'עשירי', חלה עליו
קדושה מיד ולא נאכל אלא כשיפול בו מום, ואפילו אם קרא את
הבא אחריו 'עשירי'.
הגמרא מביאה את שיתת רבא ש'מנין הראוי פוטר': **אֲמַר רַבָּא, מְנִין**
הֶרְאִי להתעשר, **פּוֹטֵר אֵת אֵלּוּ שֶׁנְּמָנוּ מִלְּחֹזֵר וּלְמִנּוּתָם שׁוּב, אִף**
אִם לֹא נִשְׁלַם הַמְּנִין. וְהִינּוּ, שֶׁאִם הוּי לֹא עֲשֶׂרָה טְלָאִים וְהַכְּנִיסֵם לְדִיר
וַיִּצְאוּ מִקְצָתָם בְּפִתְחוֹ וּמִנָּאם כְּרָאוּ, וְקוֹדֵם שֶׁמְנָה אֵת הָעֲשִׂירִי, מֵת
אֶחָד מִהַנְּשֹׂאִרִים בְּדִיר אוּ שִׁיִּצֵּא בְּפִתְחָא אַחַר, וּמִמִּילָא לֹא הוֹפֵרֵשׁ
הָעֲשִׂירִי, אֵלּוּ שֶׁמְנָה כְּבֵר פְּטוּרִים מִלְּחֹזֵר וּלְהַתְּעֵשֶׂר, מִשּׁוּם שְׁבוּמָן
שֶׁמִּנָּאם הִיוּ רָאוּיִם כֹּל עֲשֶׂרָה הַטְּלָאִים לְצַאת בְּאוֹתוֹ פִּתְחָא, וּלְהַפְרִישׁ

ביותר במצרים. כשפא הביתה מה"חדר", שאל את זקנו אדמו"ר הזקן: היתכן שיצקב אבינו, בחיר האבות, יהיו מבחר שנות חייו יז שנה שגר בארץ מצרים ערות הארץ?
 ויענהו אדמו"ר הזקן: פתיב "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה", ואיתא במדרש - מובא ברש"י - אמר רבי נחמיה, להתקין לו בית תלמוד, שתהא שם תורה ושיהיו השבטים הוגים בתורה. "להורות לפניו גשנה", כאשר לומדים תורה "להורות לפניו", אזי גשנה", נגשים ומתקרבים לקדוש ברוך הוא, באופן שגם במצרים היה "יחי" בחיות.

שבת קודש יום ראשון **יט טבת** ה'תש"ג

סיעורים. חומש: שמות, פרשה ראשונה עם פירש"י.
 תהלים: ציצו.
 תניא: פרק יב. והבינוני . . . 32 כל ימיו.

ביי חסידי חב"ד איז מקובל מדור דור, דעם אלטען רבי'ס א תקנה, אז אלע טאג זאל מען לערנען א פרשה חומש מיט פירש"י פון דער וואך סדרה. אזוי האבען זיך אויך נוהג געווען די רביים נשיאי חסידי חב"ד.

אצל חסידי חב"ד מקבלת מדור דור תקנתו של אדמו"ר הזקן, שפך יום ילמדי פרשה חמש עם פרוש רש"י מפרשת השבוע. כך גם נהגו האדמו"רים נשיאי חסידי חב"ד.

המשך ביאור למס' בכורות ליום חמישי עמ' ב

37 הקבוצות הראשונות שבכל אחת היו ארבעה טלאים, פטורים, כיון
 38 שבעת שהחלו לצאת היו עדיין עשרה בדיר, והיה זה מנין הראוי,
 39 ואילו הששה האחרונים, מצטרפין לגזרן אחר, כיון שבעת שהחלו
 40 לצאת כבר לא היו עשרה טלאים בדיר ולא היה זה מנין הראוי.
 41 שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן - מה חידש לנו רבא בשלשת
 42 אופנים אלו, וכי בא ללמדנו דמנין הראוי פוטר, והאמרה רבא
 43 תדא זמנא - והרי כבר לימדנו רבא דין זה לעיל, ואין חידוש במה
 44 שחזר ואמר דין זה שוב באופן זה. משיבה הגמרא: רבא הוצרך לחזור
 45 וללמדנו את הדין באופנים אלו, כי מהו דתימא - שמא תאמר,
 46 אמנם ודאי מנין הראוי אמרינן - באופן שוראי המנין ראוי
 47 להתעשר בסופו, וכגון שהיו עשרה, והנותרים בדיר ודאי עומדים
 48 לצאת מאותו הפתח ולהצטרף לאלו שנמנו למנין עשרה, הרי
 49 שהיוצאים תחילה נפטרים על ידי המנין, אף אם בסוף מתו הטלאים
 50 בתוך הדיר ולא הופרש טלה למעשר, אבל פסק מנין הראוי - באופן
 51 שכבר בעת המנין יתכן שלא יבואו הטלאים הנמנים לידי מעשר,
 52 וכגון שיש ארבעה עשר טלאים ויצאו ארבעה מהם בפתח אחד
 53 וארבעה בפתח אחר, שבאופן זה אין ודאות שימנה עשרה בפתח
 54 אחד, משום דהנותרים חזי להקא ודחזי להקא - ראויים לכאן
 55 וראויים לכאן, כלומר, הם יכולים לצאת בפתח שיצאו הארבעה
 56 הראשונים ולהצטרף עמהם לשיעור מעשר, אך יכולים גם לצאת
 57 בפתח האחר ולהצטרף לשיעור מעשר עם הארבעה האחרים, היה
 58 מקום לומר שבאופן זה לא אמרינן שהמנין נחשב כמנין הראוי ופוטר
 59 ממעשר, קא משמע לן רבא, שגם באופן זה המנין נחשב מנין
 60 הראוי, וכל מי שנמנה ביציאתו והיה ראוי שבאותו הפתח יצאו
 61 עשרה, פטור ממעשר.
 62 הגמרא מביאה דין נוסף שאמר רבא בדיני מעשר בהמה: ואמר רבא,
 63 היו לו חמשה עשר טלאים, לא יאמר אכרור עשרה טלאים
 64 כחושים ואכניסם לדיר, ואמול מהם אחד למעשר, והשאר שמחוץ
 65 לדיר יהיו פטורים ממעשר, שהרי הם לא הצטרפו בדיר אחד לעדר
 66 של עשרה, אלא פונקן לדיר, ומוציא עשרה בפתח הדיר במנין,
 67 ונוטל מהם אחד למעשר, והשאר - והחמשה הנותרים בדיר,
 68 מצטרפין לגזרן אחר להתעשר עם הבהמות שיוולדו לו עד זמן
 69 הגזרן הבא ואינם נפטרים מחיוב מעשר בהמה שכבר חל עליהם.
 70 הגמרא מביאה ראיה מברייתא לדברי רבא: תניא נמי הכי - שנינו
 71 כן בברייתא כדברי רבא, היו לו חמשה עשר טלאים

1 הגמרא מביאה חילוקי דינים נוספים התלויים בכלל של מנין הראוי
 2 פוטר: ואמר רבא, היו לו ארבעה עשר טלאים החייבים במעשר
 3 בהמה, והכניסן לדיר שיש לו כמה פתחים, ויצאו תחילה ששה
 4 בפתח זה, ואחר כך יצאו ארבעה בפתח זה ו-בפתח אחר, וארבעה
 5 נשתתירו שם בתוך הדיר, הדין תלוי באופן בו יצאו אותם ארבעה
 6 שבדיר, אם בפתח בו יצאו הששה הראשונים הם יצאו, הם
 7 מצטרפים למעשר, ונוטל מהם את היוצא אחרון, ומפרישו,
 8 והשאר - והארבעה שיצאו מהפתח האחר, מצטרפין לגזרן אחר,
 9 כיון שלא נפטרו במעשר זה שנעשה בפתח אחר. ואם לאו - ואם לא
 10 יצאו האחרונים בפתח בו יצאו ששה הראשונים, אלא בפתח שיצאו
 11 הארבעה הראשונים או שנשארו בדיר, הרי ששה הראשונים
 12 פטורים, כי בעת שהחלו לצאת היו עשרה בדיר, והיו ראויים
 13 להתעשר, וארבעה ארבעה - ואותם ארבעה שיצאו ראשונים בפתח
 14 האחר, והארבעה האחרים שיצאו אחריהם או נותרו בדיר, מצטרפין
 15 לגזרן אחר, כיון שבעת שהחלו לצאת, כבר לא היו בדיר עשרה
 16 טלאים, ובאופן זה אין מנינים פוטרם.
 17 דין נוסף: יצאו תחילה ארבעה טלאים בפתח זה, ואחר כך יצאו
 18 ששה בפתח זה, ונשתתירו שם בדיר ארבעה טלאים, אם אותם
 19 ארבעה בפתח הששה יצאו, הרי שביציאתם השלימו למנין עשרה
 20 טלאים שיצאו מאותו הפתח, ונוטל מהם אחד למעשר, והשאר -
 21 ואותם ארבעה טלאים שיצאו תחילה מפתח אחר, פטורים ממעשר
 22 על אף שלא הופרש עליהם מעשר, כי בעת שיצאו היה זה מנין
 23 הראוי. ואם לאו - ואם לא יצאו הארבעה האחרונים בפתח שיצאו
 24 בו הששה, אלא בפתח שיצאו הארבעה הראשונים או שנשארו
 25 בדיר, הרי הארבעה שיצאו ראשונים וכן הששה שיצאו לאחריהם
 26 בפתח השני, פטורים, כי בעת שהחלו לצאת היו עדיין עשרה טלאים
 27 בדיר, והיה זה מנין הראוי' הפוטר מחיוב מעשר, ואילו אותם
 28 ארבעה שנותרו בדיר, ויצאו בפתח שיצאו בו הארבעה הראשונים,
 29 מצטרפין לגזרן אחר, ולא נפטרו במנינים, כי בעת שמנאם כבר לא
 30 היו בדיר עשרה טלאים, ולא היה זה מנין הראוי.
 31 דין נוסף: יצאו ארבעה בפתח זה, וארבעה בפתח זה, ונשתתירו שם
 32 בדיר ששה טלאים, אם אותן ששה יצאו כולם בפתח אחד מאותם
 33 הפתחים שיצאו ארבעה טלאים, נוטל מהם אחד למעשר, והשאר
 34 שיצאו מפתח אחר, פטורים ממעשר, כי בעת שהחלו לצאת היו
 35 עדיין עשרה כבשים בדיר, והיה זה מנין הראוי, ואם לאו - ואם לא
 36 יצאו הששה באחד משני הפתחים שיצאו בהם ארבעה מתחילה, הרי

